

יום טוב

1. ראשי תיבות וקצורים

אם היום אחרי המצאת מכונת דפוס המסדרת ומדפסת אלפי גליונות בשעה מועטת עדיין נתפסים אנו לראשי תיבות שלא אחת הם לנו כחידות סתומות שאין אנחנו יודעים את פתרונן, הנה לא יפלא אשר אלו המעתיקים לפנים בחרו לעצמם את השימוש בראשי תיבות, ואם לפעמים טעה אחד המעתיקים נשאר השבוש גם במהדורות המאוחרות בהיות מלאכת ההעתקה יגיעה ומשעממת, עד כי היו למשל בכינוי "ספרא בצירא" (ראה ע"ז ט, ב).

ידוע כי הרבה סוגיות בתלמוד בבלי ובפרט בירושלמי נתקצרו ע"י אשגרת הענין, עד כי אין מבין לפתור חידותיהם, והמבארים שבאו אחריהם התחבטו בביאורים ולא תמיד בהצלחה. לפעמים הגיהו בפנים שונים, ובכך כמעט שחסמו הדרך למצוא הנוסחה המקורית...

וספרא בצירא לא בז גם לקטנות, לא רק שהשמיט סוגיות ועינים שלימים שהוכפלו, כי אם השתמש בכל הזדמנות לקצר, ולכן הרבה להשתמש בנוטריקון, לכתוב תיבה עם קוים למעלה במקום התיבה כולה. מהעתקה להעתקה נתרבו השבושים ע"י מחיקת הקוים, וכמה וכמה טעויות השתרבו ע"י ראשי תיבות שלא נפתרו כהוגן, וכבר התלבטו בפתרון הר"ת בתקופה עתיקה... וכן באמרם בחגיגה ז, ב: ת"ש מי שלא חג ז' ימי פסח כו' מאי לאו יום טוב של עצרת, לא יום טוב, אי הכי ניפשוט מיניה דחד יום טוב, אימא ימי טוב. מעיקרא היה כתוב ו"ט של עצרת בר"ת וחשבו בתחילה שיכוון בר"ת אלו "יום טוב" והשיבו כי הכוונה "יום טוב", שוב שאלו א"כ נפשוט כו', ועל זה אמרו אימא ראשי תיבות י"ט אלו צריכים להקראות ימי טוב, הרי שחכמי התלמוד כבר התלבטו בפענוח ר"ת במשנה שלפניהם.

[מתוך: מחקרים בדרכי התלמוד - הרב ראובן מרגליות]

ובזה נבין חשיבת היום שאחרי העלאת יום טוב חגיגה י"ח וכינוי זה היא להבדלה השטחית כחידה סתומה למה לא נקטו יום השלמה וכדומה דמעליא טפי ונראה שלרמזו ב"ו על האמור בשבת קכ"ט ע"א יומא לעצרת דנפק ב"י זיקא ושמו טוב דאי לא קבלו ישראל תורה וכו' ובדרוש הארכתי בזה הרבה ואכ"מ] וזה המקור לאסרו חג עיין מג"א להלן סק"ד, מפני שבאמת זהו היום שבו ניתנה תורה (ועיין בריב"ש סי' ל"ו שהוכיח לאחר שציוס ה' יאלו ישראל ממזרים וכ"ע מודי דבשבת ניתנה תורה א"כ היה מתן תורה באסרו חג שב"א הוא יום ב' לעצרת לנו בני הגולה), ונראה שלכן הנהיגו באמת עצרת ב' ימים בחו"ל אע"פ שאי אפשר לטעות בקביעתו כי הן עצרת הוא בחמשים ממחרת הפסח (ועיין בהתם סופר יו"ד סי' ר"נ מש"כ בזה וסיים והוא דבר חידוש לא ראיתי מי שנתעורר ע"ז, ומהפלא שלא העיר ע"ד הרמב"ם בהל' קה"ח פ"ג הי"ב, ועיין בעשרה מאמרות ח"ב פט"ו מחקור דין, ובנחל אשכול הל' חנוכה ופורים דל כ"ז בסוף התשובה) לפי שהוא הוא היום שבו ניתנה תורה וכבר קדוש וקיים לכן נרפו לזה טעם שלא לחלוק במועדים, ובא"י חוגגים היום שבו נתגלה הרצון האלהי כביכול דהוי אחתהא דנתינת התורה.

[נפש חיה, הרב ראובן מרגליות]

סי תצ"ד מג"א רה"ס ק"ל האיך אנו אומרים בשבועות יום מתן תורתנו הא קיי"ל כר"י דאומר בז' בסיון נתנה תורה וכו' ולדין לעולם שבועות בששה בסיון וכו' הנה מה דנקט יו"ט מתן תורתנו אינו מדויקת שלא נמלא כן צום מקום אך ז' מן מתן תורתנו, ובאמת מקום בראש לחשוב למה תקנו כן הן זמן מורה המשך עת מרובה יותר מיום אחד כמו בפסח שהוא ז' ימים אומרים זמן חירותנו וכן בסוכות זמן שמחיתנו אבל בראש השנה אין אומרים זמן הזכרון אך יום הזכרון וכן יום אום הכפורים והו"ל להטביע גם בעצרת יום מתן תורתנו, וברור שחלל מתורבת בחברתה כי לא נוכל לומר יום מתן תורתנו לפי שאכלנו החג לעולם בו' ומתן תורה היה בז' בחודש אך לאשר בראון הבורא ית"ש היה ליתן התורה בו' בסיון ואך משה עלר יום אחד מדעתו (נראה שלכן נקרא חג השבועות בדרז"ל עצרת) נטהר הזמן מני אז ונתגלה אור קדושת יו"ט שנתמשך עד אחרי נתינת התורה וכדברי התוס' בר"ה כ"ז ע"א סד"ה כמאן מכלינן האילנא זה היום תחילת מעשך אע"ג דקיי"ל שבניסון נברא העולם לפי שבתשתי עלה במחשבה להבראות עיי"ש וה"נ בחג השבועות לכן שפיר נוכל לומר זמן מתן תורתנו.

בפרשת פינחס נאמר 'חג' ברגלים מלבד בעצרת. טעם הדבר, כי פעמים שאין מביאים חגיגה בחג העצרת – כשחל להיות בשבת, שיום טוב אחר השבת, ולבית שמאי אף כשחל בחול, לפרש"י ותוס', מה שאין כן בפסח ובסוכות, לעולם מביא בימות החג. ואולם בפרשיות משפטים תשא וראה שלא הוזכרו הקרבנות, נאמר שם 'חג' גם בעצרת.

[יוסף דעת, עפ"י בעל הטורים ומשך חכמה – פינחס]